

Medi Ambient »» Suspens de la UE a la gestió de l'administració convergent

Europa castiga les potineries pujolistes

»» Brussel·les afirma que el Govern de CiU es va mostrar "passiu" davant les denúncies de contaminació de l'aigua d'ús domèstic a les comarques gironines. »» L'expedient obert per l'ampliació de Baqueira destaca la vulneració de diverses normatives de la Unió Europea.

»» La destrucció de la vall d'Àreu també esquitxa l'Administració catalana actual. **pàg. 14**

»» **Userda**

Parc natural o parc temàtic?

Amb un disseny renovat, USERDA analitza els espais i parcs naturals catalans.

Revista central

Unió »» L'exconseller de Treball Ignasi Farreres (esquerra) ha declarat per un nou cas de presumpta malversació de fons públics. A la foto, amb l'advocat Pau Molins **pàg. 10**

»» **Camp Obert**

Deulofeu, el savi que ens havien amagat

Historiador, filòsof, científic i polític republicà, Alexandre Deulofeu va deixar una obra teòrica que ara es recupera. **pàg. 36-37**

»» **Cara a Cara**

Joandomènec Ros

Rector de la UCE

«La Universitat ha de mantenir el caràcter reivindicatiu» // El catedràtic d'ecologia aposta pels marcs educatius que abracen els Països Catalans. **pàg. 24-25**

Veneçuela »» Revolució Bolivariana

Els catalans de Caracas conspiren contra Chávez

Part del 'lobby' econòmic català i espanyol, com ara Repsol o Telefónica, intenta aprofitar-se de la revolució després d'haver participat en el cop d'estat de 2002. **pàg. 03-05**

Sanitat »» L'expedient, tancat

L'Hospital de Sant Pau absorbirà la Puigvert

L'estratègia dissenyada des del Departament de Salut per tancar la crisi de la Fundació passa per un retorn, abans del 2007, a la disciplina del centre sanitari d'on va sorgir. **pàg. 06**

Camp obert

Figueres

A Figueres és on va brollar en el tombant de segle tota una generació d'intel·lectuals, al caliu del creixement urbà i d'una societat dinàmica (a la foto, la primera estació de ferrocarril).

→ Alexandre Deulofeu, un personatge fins ara en l'obscuritat, revisitat pels historiadors.

Un estudi de diversos historiadors treu de l'oblit el teòric empordanès

Deulofeu, el proscrit recuperat

Químic i farmacèutic, activista republicà, creador d'una teoria del progrés basada en l'estudi dels cicles històrics, home honrat, Alexandre Deulofeu és una altra baula de la cadena de pensadors que estan sent desenterrats de l'oblit que ha patit la nostra historiografia. Gràcies a Enric Pujol, Jordi Casassas, Juli Gutiérrez, Francesc Roca i molts d'altres, ara en sabem més d'un personatge irreplicable

Pep Martí · BARCELONA

Poques persones poden lluir una versatilitat tan abassegadora en els diversos àmbits del coneixement com Alexandre Deulofeu (1903-1977). Científic, filòsof, polític d'idees progressistes, historiador, pare de teories originals i professor, un llibre coordinat per l'historiador Enric Pujol, en recupera la memòria. Aquesta obra, *La matemàtica de la història. La teoria cíclica d'Alexandre Deulofeu* (Braú Edicions), refà una pàgina perduda de la historiografia catalana. Aquest títol inclou estudis de Pujol, Jordi Casassas, Francesc Roca i Juli Gutiérrez Deulofeu.

Alexandre Deulofeu va ser sempre un cervell inquiet que fugia del clos de les especialitats. El pare era apotecari i ell acabaria, a partir dels

anys quaranta, regentant una farmàcia. Però el Deulofeu jove va ser professor a l'Institut de Figueres, i es va formar en els ambients del republicanisme local. Es podria dir que Deulofeu és fruit d'una vila –tot i que ell va néixer a l'Armentera– liberal en la qual van tenir un paper decisiu la menestralia i el federalisme.

Republicà de l'Empordà

Va entrar en política i el seu nom està estretament vinculat a institucions sorgides del progressisme empordanès, com la Joventut Nacionalista Republicana, *Empordà Federal* –setmanari del qual va ser una de les ànimes– i ERC. Per aquest partit va ser regidor de l'Ajuntament de Figueres i, ja en plena Guerra Civil, alcalde. D'aquella època ha deixat unes aconsellables *Memòries de la revolució, de la guerra i de l'exili* (Editorial Emporitana, 1974).

La tradició del republicanisme figuerenc és molt rica i una expressió més d'un corrent de fons, lligat al creixement de la ciutat i a un sentiment d'orgull molt ben dissenyat (vegeu peça). El polític i comerciant Puig Pujades (1883-1943), un exponent de la burgesia progressista local, és potser el nom més representatiu de la generació de joves idealistes que defineix la història de la

Va ser l'argentí Avelardo Gabancho qui va treure el filòsof de l'obscuritat el 1977, poc abans que morís

ciutat empordanesa a partir del començament del segle.

En el moment d'esclatar la Guerra Civil, Deulofeu era l'alcalde accidental de Figueres –el titular, Marià Pujolà, era fora– i va haver de fer front als militars sediciosos que tenien guarnició al castell de Sant Ferran. També va oposar-se a l'acció dels grups incontrolats. Poc després es va tornar a fer càrrec de l'alcaldia.

L'exili el va patir, com molts altres republicans, a França i no va poder tornar a la seva terra fins al 1947.

Marginació

Deulofeu no va tenir sort amb els corrents acadèmics dominants. La seva adscripció als corrents historiogràfics que defensaven la tesi –ben discutible– que la història de la humanitat es repetia amb regularitat matemàtica li va costar l'oposició, si no

el menyspreu, de molts sectors. Un valor afegit de l'obra de Braú Edicions és que ha evitat caure en l'homenatge acrític. No pretén afirmar que les teories cícliques del pensador empordanès estiguin revestides de la veritat, sinó mostrar el seu valor com a eina d'anàlisi i de prospectiva.

Juli Gutiérrez Deulofeu és nét del filòsof i la persona que ha treballat més intensament per recuperar la figura de l'avi. Ja ho va fer al llibre *Alexandre Deulofeu: la matemàtica de la història* (Llibres de l'Índex, 2004). Ell explica a EL TRIANGLE algunes claus per entendre el seu pensament. Coincideix amb Enric Pujol en considerar que, tot i ser un defensor de les teories cícliques del progrés, no se'l pot posar al mateix sac que Spengler i Toynbee, pensadors de marca molt reaccionària. Per Gutiérrez, "Deulofeu no compartia el pessimisme dels seus contemporanis".

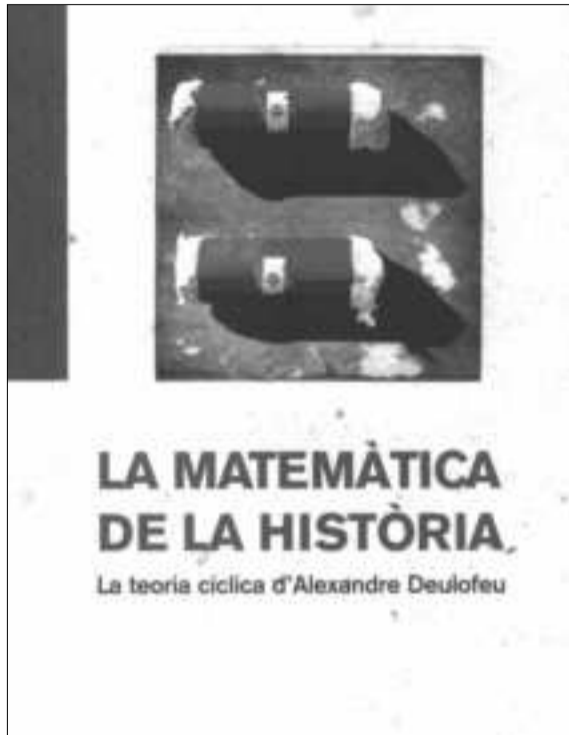
Tramuntana heterodoxa

L'Empordà federalista ha donat figures sense les quals la cultura catalana no seria la mateixa: Narcís Monturiol, Víctor Català, Carles Pi i Sunyer, Puig Pujades, Maria Àngels Vayreda, els germans Xirau...

Els ortodoxos de tots els racons no van perdonar mai a Deulofeu les seves teories imaginatives i heterodoxes. El temps, però, va acabar posant al seu lloc els falsos savis dels suposats finals de la història.

→ El llibre coordinat per Enric Pujol (Brau Edicions).

→ Nietzsche ja va parlar d'un "etern retorn".

→ Alexandre Deulofeu, a punt de tallar malesa, al seu mas d'Ordis.

Teories » Les influències sobre Deulofeu

'Cíclics' de dreta i d'esquerra

Hi ha hagut molts teòrics que han especulat sobre possibles lleis matemàtiques que explicarien el progrés de l'home. Però no totes es poden posar al mateix sac. Friedrich Nietzsche parlava d'un etern retorn per mostrar el pas dels esdeveniments, un cicle que contínuament anava donant voltes. El també alemany Oswald Spengler (1830-1936) va elaborar també una teoria pròpia amb un enfocament semblant.

Per l'historiador Enric Pujol, "Deulofeu és un teòric dels cicles històrics influenciat per l'obra d'Oswald Spengler, però jo crec que hi ha moltes diferències entre ells". L'autor de *La decadència d'Occident*

no amagava un gran pessimisme, així com una voluntat reaccionària a favor de les elits, que havien de ser les titulars naturals del poder a les societats. Spengler parlava de vuit grans civilitzacions: egípcia, babilònica, grecoromana, índia, xinesa, mexicana, àrab i occidental, i totes seguien un procés de tipus biològic que els conduïa a la mort. Pujol creu que Deulofeu va ser, en certa manera, deutor i deixeble de Spengler, però del tot distant respecte de la seva ideologia. Si l'alemany era bel·licista, Deulofeu era pacifista i admetia la noció de progrés. El coneixement de les lleis històriques, per ell, havia de servir per canviar la història. ■

Enric Pujol » Historiador

««« Hi ha hagut un greuge respecte a Deulofeu i ara l'hem de recuperar

L'historiador Enric Pujol explica que el llibre que han publicat "vol estar al marge de l'hagiografia i de la rebentada: hem recuperat la figura i l'obra d'Alexandre Deulofeu de manera equànime, i en fer-ho així ja l'hem situat en el lloc important que li pertoca". Per Pujol, "hi ha hagut un greuge històric respecte a Deulofeu i ara l'hem de recuperar. El greuge ha vingut del món de l'acadèmia, també del qüestionament de les teories cícliques de la història, que ell va preconitzar, però també de la manca fins fa poc al nostre país d'una història de la historiografia. A mesura que avancem en el coneixement de la nostra pròpia tradició historiogràfica, recuperarem autors i pensadors rellevants com ell". ■

misme de Spengler (vegeu peça) sobre la marxa de la humanitat: era un optimista i deia que no hi havia xoc de civilitzacions, sinó una successió d'aquestes".

El nét de l'historiador explica: "Ell afirmava que les civilitzacions solien durar uns 5.100 anys, en tres fases d'uns 1.500-1.700 anys. En un primer cicle la civilització emergent copïava moltes coses de la precedent. És el que va passar amb Grècia, molt influenciada per l'anterior, Egipte. Després, un segon cicle era d'assentament, com va succeir a la Grècia clàssica amb Aristòtil, Plató i el Partenó. Més tard vindria una tercera etapa de renaixement".

Ara seriem, segons els càlculs de Deulofeu, en plena segona fase de la cultura occidental, iniciada cap a l'any 1000 i que duraria fins al 2500 o 2700. Aquesta etapa ha inclòs l'e-

L'Empordà, el territori que es va saber vendre com a centre de modernitat

Existeix en certa manera un mite de l'Empordà modern, avantguardista, trencador, que es fa fort al principi del segle XX. En això, hi intervenen diversos factors, molt ben explicats pel catedràtic de la UB Jordi Casassas, expert en la història cultural de Catalunya. Entre aquests factors hi ha les recerques arqueològiques a Empúries, animades per Puig i Cadafalch; l'afirmació del mateix Deulofeu que l'Empordà i el Rosselló eren el nucli originari del romànic; el caire de ser la seva capital, Figueres, ciutat de frontera, i els canvis en la seva sociologia, amb una immigració important que la fa ciutat dinàmica.

El cas de Figueres és evident: centre d'una profunda reforma urbanística que refunda la ciutat i nucli d'un moviment republicà, d'arrel federalista, que sap aglutinar sentiment patriòtic i política social. Els canvis en l'urbanisme els pot simbolitzar la inauguració de la Rambla, amb un monument, precisament, a un nom també simbòlic de la modernitat, Narcís Monturiol, inventor i socialista utòpic. És Casassas qui parla, amb gràcia, del *federalavantguardisme* figuerenc; el llistat de noms que brollen d'aquest món seria llarguíssim: Fages de Climent, Salvador Dalí, Carles Pi i Sunyer, la novel·lista Maria Àngels Vayreda, Joaquim Xirau, Víctor Català... ■

dat mitjana, que ell no jutjava del tot negativament, la formació dels estats moderns i la puixança de l'imperi alemany.

Cal dir que en les "previsiones" de Deulofeu hi ha fets sorprenents que mostren, si no la certesa de les seves teories, sí l'agudesia d'algunes de les seves anàlisis. Va assegurar que Alemanya es convertiria en la potència més forta d'Europa i que superaria la derrota de la Segona Guerra Mundial. Va "anunciar" la caiguda de l'imperi soviètic, un règim que ell considerava apte només per a pobles esclaus. La seva concepció del comunisme com una alternativa per a pobles encara poc conscients de la seva llibertat va fer de Deulofeu un home odiós per a un sector de la historiografia marxista.

Juli Gutiérrez afirma: "L'avi era un proscrit que va ser víctima de críti-

ques ferotges i fins i tot de burles, però ell sempre va deixar fora de joc tots aquells que s'hi acostaven esperant trobar un 'simple apotecari de poble'. En realitat, era un savi que podia traduir els textos dels clàssics, que tenia uns coneixements filosòfics i científics molt profunds".

Com a fet il·lustratiu de la trencadissa que va ser el franquisme i alhora de l'oblit amb què l'acadèmia mantenia Deulofeu, cal esmentar que va ser un filòsof i militar argentí Avelardo Gabancho –un liberal que va tenir problemes amb els règims dictatorials del seu país–, que havia llegit l'obra de Deulofeu, qui el va visitar a Figueres poc abans que morís. Malalt de càncer d'ossos, Deulofeu encara va tenir ànims per volar a l'Argentina, on Gabancho el vadonar a conèixer en cercles intel·lectuals. ■